

ΣΧΕΣΙΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΛΛΗΛΑ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΤΑΧΕΙΡΙΖΟΜΕΝΟΣ ὁ ἀπλοῦς ἄνθρωπος τὰς λέξεις τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ἵνα δηλώσῃ τὰ γνωστὰ αὐτῷ πράγματα, δὲν φαντάζεται ὅτι αὐταὶ εἶνε ἀπλῶς σύμβολα τούτων, ὅπως πα-

ρετήρησεν ὁ βαθυνοῦστατος Ἀριστοτέλης, καὶ ὅτι δι' αὐτὸ δύναται καὶ δι' ἄλλων λέξεων ἐγκωρίων ἢ καὶ ξένων νὰ παραστήσῃ αὐτὰ· πρὸ βλ. γαζέτια ἐφημερίς, μυιοτέριον - ὑπουργεῖον, οἰκοσπίτι, καρaboκίρις-πλοίαρχος κτλ. Δὲν φαντάζεται ὅτι ἡ λέξις λ.χ. αὕτη ἀπλῶς καὶ μόνον τούτου ἔνεκα σημαίνει τούτο τὸ πρᾶγμα, διότι πρότερον ἤδη ἄλλοι ἄνθρωποι μετεχειρίσθησαν αὐτὴν πρὸς τὴν σκοπὴν τούτου. ἦτοι συνήψαν τὴν λέξιν μετὰ τῆς ἐννοίας τοῦ πράγματος. Ὅπως τοῦναντίον νομίζει ὅτι ὑπάρχει ἄμεσος σχέσις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλα, ὅτι συνδέονται φυσικῶς καὶ ἀναποσπᾶστως, διὰ τούτου δὲ καὶ ὅταν τυχὸν δὲν εὐρίσκη τὸ πρᾶγμα τῆς ἀρεσκείας του, φρονεῖ ὅτι δὲν ὑπάρχει, δὲν ἐπιτρέπεται ἢ σὺνδεσις αὐτῶν. Οὕτω λέγεται πολλάκις, γωμί ἢ αὐτό, ἀδελφεῖ ; μισθὸς εἶν' αὐτός ; ἄνθρωπος εἶν' αὐτός ; αὐτός εἶναι θηρίον, γιὰ ἄνθρωπο τὸν παίρνεις αὐτόν ; κλπ. Καὶ τὰνάπαλιν, ἂν εὐρίσκη ὅτι πρᾶγμα τι εἶναι καλόν, ἐξαίρετον, διατείνεται ὅτι τούτο πρᾶγματι εἶναι ἄξιον τοῦ ὀνόματος, ἐπὶ τούτου πραγματικῶς ἀληθεύει καὶ ἐπιτρέπεται ἢ σὺνδεσις τῆς λέξεως καὶ τοῦ πράγματος. Νά, αὐτὸ εἶναι γωμί, νά, αὐτὸς εἶναι ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ λέμεν ἐμῆς ἔς τὸν τόπο μας ἀθότυρο, καὶ εἶναι ἀληθινὰ ἀθότυρος (οὕτως ἤκουσα πρὸ τίνος Κρητὰ τινὰ ἐπαινοῦντα τὴν Κρητικὴν μυσζήθραν).

Νοεῖται δ' οἰκοθεν ὅτι ἀφοῦ κατὰ τὸν τρόπον τούτου συνάπτονται στενῶς ὀνομασίαι καὶ πράγματα, καὶ ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν ρῆσιν τοῦ Ἀριστοτέλους φέσει ὀρέγεται τοῦ εἶδέναι, φυσικὸν φαίνεται ὅτι ἐπεζητήθη καὶ ἐπιζητεῖ-

ται νὰ ἀνευρίσκηται ἐν τῇ ὀνομασίᾳ ἢ φανερὰ ἢ ὑπολανθάνουσα σχέσις αὕτη. Ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης προέρχονται αἱ λαϊκαὶ παρετυμολογίαι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῆς γλώσσης μέχρι σήμερον, αἱ ἐτυμολογικαὶ ἐρμηνεῖαι τῶν ποιητῶν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ Ὀμήρου καὶ ἔξης, αἱ τῶν φιλοσόφων, τῶν γραμματικῶν, τῶν λεξικογράφων, τῶν σχολιαστῶν, τῶν ἐτυμολόγων, τῶν γλωσσολόγων κλπ. κλπ. ἐτυμολογικαὶ ἀπόπειραι, ὅσαι κατὰ τοὺς διαφόρους αἰῶνας ἐγένοντο.

Οὕτως ὁ Ὀμηρος ἐπιχειρῶν νὰ ἐρμηνεύσῃ ἡμῖν τὸ ὄνομα τοῦ Ὀδυσσεῶς λέγει ὅτι ὁ πάππος αὐτοῦ Αὐτόλυκος συνεβούλευσε νὰ ὀνομασθῇ ὁ ἔγγονος αὐτοῦ οὕτως, Ὀδυσσεύς, διότι αὐτός, ὁ πάππος, εἶχε πρὸς πολλοὺς ἀνθρώπους ἐχθρευθῆ, ὠδίσαιτο-Ὀδυσσεύς. Ὅτι δὲ ὅμως τὸ ὄνομα τούτο θὰ ἤρμοζε μᾶλλον εἰς αὐτὸν τὸν πάππον, τὸν πρωτοκλέπτην, ἢ εἰς τὸν ἀθῆρον ἀκόμη τότε ἔγγονον, δὲν παρατηρήθη. Ὁ Σοφοκλῆς θέλων νὰ ὑπεδηλώσῃ ὅτι ἦτο, ὡς φαίνεται, πεπρωμένος, εἰς τὸν Τελαμώνιον Αἴαντα νὰ πάθῃ ὅσα ἔπαθεν, εἰσάγει αὐτὸν λέγοντα : τίς θὰ ἐπίστευε ποτὲ ὅτι τὰ πάθη μου θὰ συνεφώνουν μὲ τὸ ἔρομά μου ! (Αἴας=αἰαὶ αἰαὶ !). Ὁ δὲ Εὐριπίδης τὸ ὄνομα τοῦ βαρβάρου βασιλέως τῶν Κόλχων Θόαντος ἐρμηνεύων ἐκ τοῦ θοός λέγει, ὅτι ἐπειδὴ ἐκίνει τοὺς πόδας αὐτοῦ ταχέως ὡς πτερὰ, ὀνομάσθη διὰ τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν Θόας (=θοός).

Ἀλλὰ πάντα; ὑπερέβαλον ἐν τῇ ζητήσῃ ταύτη οἱ φιλόσοφοι καὶ σοφισταὶ ἐκεῖνοι ὅσοι ἐπρέσβευον ὅτι « τὸ ὄνομα διδασκαλικὸν τί ἐστιν ὄργανον καὶ διακριτικὸν τῆς οὐσίας, δῆλωμα τοῦ πράγματος, δηλοῖ τὴν φύσιν » κλπ. Διότι ἐφρόνουν ὅτι τὰ ὀνόματα καὶ τὰ πράγματα εἶναι φύσει πρὸς ἀλλήλα συνδεδεμένα, οὐχὶ δὲ νόμῳ ἦτοι κατὰ συνήθειαν, οὐδὲ συνθήκῃ ἦτοι κατὰ συμφωνίαν· δηλον ἄρα ὅτι ἡ ἀνάλυσις τῶν λέξεων εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῶν θὰ διδάσκη τὴν ἀληθῆ φύσιν τῶν πραγμάτων, δηλ. τῶν ἐν νοιῶν αὐτῶν. Καὶ λοιπὸν δικαιοσύνη εἶναι ἡ τοῦ δικαίου σύνεσις, τέχνη ἢ τεύχουσα νόον κλπ.

Τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἡμῖν σήμερον κωμικόν· ἀλλ' ἂν τις θελήσῃ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν δι ταῦτα συνέβαινον ὅτε οὔτε τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶχον διακριθῆ οὔτε αἱ καταλήξεις, πτωτικά, προσωπικά, παραγωγικά κλπ., οὔτε ῥίξαι ἢ θέματα, οὔτε χρόνοι ἢ συζυγίαι ἢ ἐγκλίσεις κλπ. κλπ. εἶχον διεκρινθῆ, τ. ἔ. ὅτε ἡ γραμματικὴ ἦτο ἔτι ἐν τῆς σπαργάνις, τότε μᾶλλον θὰ θαυμάσῃ διὰ τὸ γλωσσικὸν διαφέρον ἐκείνων ἢ θὰ καταγελάσῃ διὰ τὰ σφάλματα ταῦτα. Μομφής ἀξίαι θὰ φανῶσιν εἰς τινα μᾶλλον οἱ μετέπειτα Γραμματικοί, οἵτινες εἰ καὶ ἡ γραμματικὴ ἐπ' αὐτῶν εἶχε καλλιεργηθῆ καὶ ἀναπτυχθῆ, οὐχ ἦττον ἐπὶ αἰῶνας ἐξηκολούθουν διαστρέφοντες καθ' ὅμοιον πάντοτε τρόπον τὰ τῆς γλώσσης. Οὕτως ἡρμήνευον δίψα παρὰ τὸ ἔπιω, τὸ βλάπτω, ἕφα καὶ δίψα ἢ βλάπτουσα τὸ σῶμα. Ἀρόσος παρὰ τὸ ἕω τὸ βρέχω, ἕσος καὶ τροπῆ τοῦ υ εἰς ο. πλεονασμῶ τῶν συμφώνων, ἢ παρὰ τὸ ῥέω ῥόσος πλεονασμῶ τοῦ ρ. Δεξιὰ παρὰ τὸ δεῖξιν αὐτὴν εἶναι, κλπ. κλπ. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξηκολούθουν ἐπὶ αἰῶνας, μέχρις οὗ ἔμην ἀείμνηστος Friedrich August Pott παρέβαλε χιλιάδας διαφορῶν συγγενῶν γλωσσῶν λέξεις καὶ κατήρτισε πίνακας ἀντιστοιχούντων ἐν ἐκάστη γλώσσῃ φθόγγων, ὃ δὲ συστηματικώτατος August Schleicher καθώρτισε τὴν ἔννοιαν τῶν φωνητικῶν νόμων, ἦτοι ἔθηκεν ὡς ἀρχὴν ὅτι πᾶσα φθόγγων ἀλλοίωσις, ἔκπτωσις, ἀνάπτωσις κλπ. ἀνάγκη νὰ ἀποδεικνύηται σύμφωνος πρὸς τὰ κρατοῦντα εἴτε ἐν πάσαις ταῖς ἀδελφαῖς γλώσσαις εἴτε ἐν μόνῃ ταύτῃ ἐν ἣ παρατηρεῖται ἡ μεταβολὴ καὶ ν' ἀνάγηται εἰς φθογγικὸν ἢ καθόλου γλωσσικὸν νόμον καὶ οὕτω νοῆται ἐπιστημονικῶς. Ὅτε δὲ βραδύτερον διὰ μὲν τῶν φυσιολόγων ἐδείχθη ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκφωνοῦμεν τοὺς φθόγγους κατὰ φυσιολογικοὺς ἀπαραβάτους νόμους, διὰ δὲ τῶν φιλοσόφων, ἰδίᾳ τῶν ψυχολόγων, ὅτι ἡ ψυχολογία εἶναι βάσις οὐ μόνον πάσης ἄλλης ψυχικῆς λειτουργίας ἡμῶν ἀλλὰ καὶ τῆς γλώσσης, καὶ δὴ ὅτι ἡ ἀναλογία ἐν τῇ γλώσσῃ δὲν εἶναι ταραχοποιόν τι στοιχεῖον, ἀλλὰ τὸναντίον ἢ τὸν ὄλον γλωσσικὸν θησαυρὸν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν ταξινομοῦσα, ὅτι μόνον δι' αὐτῆς καθίσταται πρᾶγματι δυνατὸν ἡμῖν νὰ ὁμιλῶμεν, ὅτε προσέτι ὡς καθολικὴ ἀρχὴ πασῶν τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν ἀνεγνωρίσθη καὶ ἀνωμολογήθη τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους συντομώτατα λεχθὲν «εἰ τις ἐξ ἀρχῆς τὰ πρᾶγματα φνόμενα βλέπειεν... κάλλιστ' ἂν θεωρήσειεν», ἦτοι ὅτι τὸ εἶναι μόνον διὰ τῆς ἐξετάσεως τοῦ γίνεσθαι καθίσταται ἡμῖν πρᾶγματι γνωστόν, οὕτω δὲ ἐπεζητήθη πάσῃ δυνάμει ἢ ἐξηκριωμένη γνώσις τοῦ παρελθόντος, τότε ἢ ἐτυμολογία ἀπηλλάγη τῶν αὐθαιρεσιῶν τούτων, δὲν εἶναι πλέον morbus insanus ὡς ἀπεκάλεσεν αὐτὴν ὁ ἀοίδιμος Κόβητος, ἀλλ' ἐπιστημονικὴ ἐργασία ἐπὶ ἀσφαλῶν νόμωνστη-

ριζομένη, διὸ καὶ τὰ πορίσματα καὶ διδάγματα αὐτῆς ὁμολογοῦνται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἀναντίλεκτα. Νοεῖται δ' οἰκοθεν ὅτι ὅσω μᾶλλον ἐπιστημονικώτερον χωρεῖ ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτῆς, ὅσω αὐστηροτέραν τήρησιν τῶν γλωσσικῶν νόμων καὶ πληρεστέραν γνώσιν τοῦ παρελθόντος ἀπαιτεῖ, τοσοῦτω ἀπροσιτωτέρα καθίσταται τοῖς ἀμυήταις.

Ἄλλ' ὅπως ἡ ἱατρικὴ δὲν παρέμεινε εἰς τὰς ἀρχαίους μεθόδους αὐτῆς χάριν κομπογιαννιτῶν, οὕτως οὐδ' ἡ γλωσσικὴ ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἀγλωσσολογῆτων καὶ νὰ ἀνέχηται τὴν αὐθαιρεσίαν καὶ ἀτασθαλίαν κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς γλώσσης, ἵνα δύνωνται οὗτοι νὰ ἐτυμολογῶσι κατὰ βούλησιν. Οἱ ἀμυῆτοι δύνανται νὰ μὴ ἐτυμολογῶσι τοῦ λοιποῦ· εἰ δὲ μὴ τοῦλάχιστον οἱ μεμνημένοι ἀνάγκη νὰ μὴ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

I

Μήπως ἡ γῆ τὸ θέλει αἰώνια νὰ γυρίζῃ,
ὁ ἥλιος νὰ προσδῆναι, νὰ λάμπῃ καὶ νὰ σῶῃ,
ὁ οὐρανὸς νὰ βρέχῃ, τὸ πέλαγος ν' ἀφρίζῃ,
πότε ν' ἀνθοῦν οἱ κάμποι καὶ πότε νὰν' ἔσροῖ!
Κ' ἐσὺ φτωχὸ ζωῆφι, ἄνθρωπε ποῦ διαδαίνεις,
τὸ θέλεις ποῦ γεννίεσαι; τὸ θέλεις ποῦ πεθαίνεις;

II

Εἶναι ἡ ζωὴ μας ὄνειρο περαστικὸ καὶ πλᾶνο,
κ' εἶναι πολὺ σου ἂν μπορῆς νὰ ζήσης λίγα χρόνια,
ὦ ἄνθρωπε, καὶ μὴ ζητᾷς ἀκόμη παραπάνω,
φτάνει σου ἡ πρόσκαιρη χαρὰ κ' ἡ δίψα σου ἡ αἰώνια.
Μικρὴ κι' ἀπέραντη ἡ ζωὴ, μὰ στάλα ἐσὲ σοῦ φτάνει
ζῆσε στὸ πρόσκαιρο ὄνειρο, σῦρε στὴν αἰώνια πλάνη.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

* * *

Ο Ν Ε Ι Ρ Ο

Τ' ὄνειρο ποῦ εἶδα νᾶταν ἀλήθεια!
Εἶδα πῶς ἄγγελου εἶχα φτερά,
Κι' ὅπως οἱ μάγοι στὰ παραμύθια,
Τὰ οὐράνια διάβαινα τ' ἀστραφτερά.

Λιαμάντια μάζεψα στὴν ἀγκάλῃ,
Τ' ἀστρα τῆς πούλιας ὡς τὸ στερνό,
Καὶ γιὰ τ' ὄραϊο σου τὸ κεφάλι,
Στεφάνι τὰ πλεξα φωτεινό.

Τότε κατέβηκα καὶ σὲ πῆρα
Κι' οἱ δυὸ πετάξαμε πάλι γοργοί,
Νὰ σὲ θρονιάσω τρανὸ φωστῆρα
Ψηλά στὸ ἄπειρο, μακρὰ ἀπ' τὴ γῆ.

Κι' ἔτσι ὅλη νύχτα ἀπ' τὸν ἅγιο θόλο
Μὲ τὰστροστέφανο, μοναχὴ
Ἐφεγγες, κόρη, στὸν κόσμον ὅλο,
Ὅπως μοῦ φέγγεις μέσ στὴν ψυχὴ!

Ν. ΜΑΡΣΕΛΛΟΣ